

Kunnskapsmodellen – Beskyttelse, risiko og ressurser og belastninger

I alle barns liv finnes det ressurser/beskyttelsesforhold og belastninger/risikoforhold – i deres omgivelser, familie, eller hos dem selv.

Beskyttelse og risiko

Beskyttelsesforhold og risikoforhold viser til forhold som forskning har vist at enten beskytter barn eller øker risikoen for at barn får det vanskelig. Fordi disse forholdene er forskningsbaserte, gjelder de for barn generelt – uavhengig av alder, kjønn eller bakgrunn.

- Beskyttelsesforhold er faktorer som styrker barnets motstandskraft, som trygg tilknytning, støtte fra voksne eller god skolegang.
- Risikoforhold er faktorer som øker sannsynligheten (risikoen) for at barn får det vanskelig, som vold, rus, eller ustabil omsorg.

Ressurser og belastninger

Ressurser og belastninger brukes om forhold som gjelder barnets unike situasjon, og som ikke er forskningsbaserte.

- Ressurser er noe barnet selv, foreldre eller andre som er i kontakt med barnet, opplever som positivt, for eksempel å ha en lærer barnet stoler på eller en fritidsaktivitet barnet trives med.
- Belastninger er forhold som påvirker barnets liv negativt, som lang reisevei til skole eller å ofte bekymre seg for foreldrene sine.

Fordi ressurser og belastninger ikke er definert gjennom forskning, finnes det lite systematisk kunnskap eller faste lister over hva de kan være. Derfor er det viktig at du som fagperson undersøker barnets livssituasjon nøye, og kartlegger både det som fungerer som en støtte for barnet (ressurser), og det som gjør hverdagen vanskeligere (belastninger). Det som er en ressurs for ett barn, kan være en belastning for et annet – og derfor må vurderingen alltid ta utgangspunkt i barnets egne erfaringer og perspektiv.

Sammenhengen mellom belastning/risiko og ressurser/beskyttelse er kompleks

I arbeidet med å vurdere barnets behov er det den samlede vurderingen av belastninger/risikoforhold og ressurser/beskyttelsesforhold som er betydningsfull. Et enkeltstående risikoforhold/belastning eller beskyttelsesforhold/ressurs indikerer ikke nødvendigvis om barnet har det dårlig eller ikke.

Oftest er det mengden risikoforhold/belastninger, snarere enn en bestemt enkeltfaktor, som øker risikoen for ulike vanskeligheter. Men noen ganger er enkelte risikofaktorer så alvorlige at tilstedeværelsen av beskyttelsesforhold/ressurser ikke oppveier risikoen for barnet.

Målet

Målet med tiltakene våre, er å øke ressursene/beskyttelsesforholdene og redusere belastninger/risikoforholdene, og dermed bidra til en positiv utvikling for barnet. Siden belastninger/risikoforhold og ressurser/beskyttelsesforhold ofte påvirker hverandre, kan et tiltak som fokuserer på ett risiko- eller beskyttelsesforhold, påvirke flere andre. For eksempel kan tiltak som forbedrer barnets sosiale miljø, føre til at barnets sosiale atferd blir mer positiv og med færre konflikter. Færre konflikter kan føre til forbedrede relasjoner.

Her følger et utvalg og eksempler på beskyttelses- og risikofaktorer, denne listen er ikke uttømmende. For mer utfyllende informasjon se oversikt på socialstyrelsen.se/bbic

Beskyttelse

Familie og miljø

- **Stabil boligsituasjon:** Barnet bor stabilt på én adresse og i et hjem med akseptabel boendestandard.
- **Økonomisk stabilitet:** Økonomisk stabilitet som gjør det mulig for barnet å delta i aktiviteter og få materiell støtte.
- **Sosial støtte:** Familie har tilgang til sosial støtte fra slekt, venner eller andre viktige personer i omgivelsene.

Barnets utvikling

- **God helse:** Barnet har god fysisk og psykisk helse uten kroniske sykdommer eller funksjonsnedsettelse.
- **Stabil barnehage og skolegang:** Regelmessig barnehage og skolegang med godt oppmøte, stabilitet i skole og trivsel.
- **Positivt sosialt nettverk:** Barnet deltar i fritidsaktiviteter, har venner og sunne relasjoner med jevnaldrende.

Foreldrenes omsorg

- **Grunnleggende omsorg:** Foreldrene sørger for at barnets grunnleggende behov er dekket, inkludert hygiene, mat og ernæring, søvn og medisinske behov.
- **Rutiner:** Foreldrene har stabile og forutsigbare rutiner for barnet.
- **Engasjement i barnet:** Foreldrene stimulerer barnet gjennom lek, aktiviteter, og støtter barnet i utdanning, barnehage og skole.
- **Veiledning:** Foreldrene gir barnet balanse mellom kjærlighet og klare grenser, og gir barnet frihet til å utvikle sin selvstendighet.
- **Følelsesmessig støtte:** Foreldrene viser kjærlighet, varme og ømhet, og er emosjonelt tilgjengelige for barnet
- **Beskyttelse mot vold:** Foreldrene evner å beskytte barnet mot fysisk og psykisk vold.
- **Beskyttelse mot seksuelle overgrep:** Foreldrene evner å beskytte barnet mot seksuelle overgrep og utnyttelse.
- **Konfliktløsning:** Foreldrene har en positiv konfliktløsningsevne og unngår vold i hjemmet.
- **Oppfølging ved risiko:** Foreldrene forstår risikoen ved vold eller overgrep og søker hjelp ved behov.

Risiko

Familie og miljø

- **Foreldrenes psykiske helse:** Psykisk sykdom, depresjon, angst, PTSD.
- **Foreldrenes fysiske helse:** Kroniske sykdommer eller funksjonsnedsettelse.
- **Foreldrenes atferd:** Voldelig, antisosial eller kriminell atferd.
- **Foreldrenes avhengighet:** Misbruk av alkohol, narkotika, spill, legemidler.
- **Søsken:** Psykiske lidelser, kroniske sykdommer, voldelig eller antisosial atferd.
- **Tidligere hendelser:** Omsorgssvikt, vold, overgrep, kriser i familien.
- **Boligsituasjon:** Trangboddhet, hjemløshet, midlertidig bolig, ustabil boligadresse.
- **Økonomi:** Manglende økonomiske ressurser som påvirker barnets tilgang til aktiviteter eller grunnleggende behov.
- **Sosial støtte:** Manglende støtte fra slekt, venner/andre viktige personer.

Barnets utvikling

- **Fysisk helse:** Hyppige sykdommer, kroniske sykdommer, funksjonsnedsettelse.
- **Psykisk helse:** Depresjon, angst, PTSD, selvdestruktiv atferd.
- **Skader og overgrep:** Fysiske skader, skader fra vold eller overgrep.
- **Skolegang:** Høyt fravær, skolebytter, manglende trivsel i skolen.
- **Fritidsaktiviteter:** Manglende deltakelse i fritidsaktiviteter.
- **Relasjoner:** Konflikter med søsken eller jevnaldrende, mobbing eller diskriminering (kjønn, etnisitet, funksjonshemming, seksualitet).

Foreldrenes omsorg

- **Grunnleggende omsorg:** Manglende hygiene, søvn, mat, medisinsk oppfølging, eller støtte i å ta ansvar for seg selv.
- **Rutiner:** Ustabile rutiner for daglige gjøremål, manglende forutsigbarhet i hverdagen.
- **Ansvarsfordeling:** Overlater urimelig stort ansvar for husarbeid eller søsken til barnet.
- **Oppdragelse:** Bruk av vold som oppdragelsesmetode, mangel på klare grenser eller overkontroll.
- **Følelsesmessig støtte:** Foreldrene belaster barnet følelsesmessig ved å dele egne problemer, ikke setter barnets behov foran sine egne, eller lar barnet være ansvarlig for foreldrenes følelser.
- **Psykisk/fysisk vold:** Barnet utsettes for eller risikerer å bli utsatt for vold i hjemmet.
- **Vold i hjemmet:** Konflikter mellom foreldrene, vold mellom voksne som barnet er vitne til.
- **Seksuelle overgrep:** Barnet risikerer å bli utsatt for seksuelle overgrep eller seksuell utnyttelse.
- **Utnyttelse:** Barnet risikerer å bli utnyttet til arbeid, tigging, kriminalitet, eller tvangsekteskap.